

Llibre I, Títol IX: De la pàtria potestat¹ *De patria potestate*

Estan sota la nostra potestat, els fills que hem procreat de justes² noces³.
Instituta, 1, 9, pr⁴

Noces o matrimoni⁵ és la unió de l'home i de la dona, amb l'obligació de viure en comunitat indissoluble⁶.
Instituta, 1, 9, 1⁷

El dret de potestat que tenim sobre els nostres fills⁸, és propi dels ciutadans romans⁹, per quant no hi ha cap altre poble que tingui sobre els seus fills la mateixa potestat que tenim nosaltres.
Instituta, 1, 9, 2¹⁰

Així doncs, el que neix de tu i de la teva esposa està sota la teva potestat. I de la mateixa manera el que neix del teu fill i de la seva muller¹¹, és a dir el teu nét o néta, i també el besnét o besnéta i la resta de descendents. Però el que neix de la teva filla no està sota la teva potestat, sinó la del seu propi pare.
Instituta, 1, 9, 3¹²

¹ Codi 8.46.0. *De patria potestate*. Codi 4, 43; Digest 1, 6 Dels que són amos de si mateixos, o estan sota la potestat d'altri

El pare podia vendre als fills que tenia sota la seva potestat (*mancipare*), quan havien causat algun perjudici els podia lliurar en reparació (*noxali causa mancipare*), que no els feia esclaus sinó que es produïa un canvi de potestat (Codi 8, 47, 10 i Gai 1, 117). Dioclecià i Maximilià (Codi 8, 52 i Instituta 4, 8, 7) posen fi a aquestes pràctiques.

La pàtria potestat s'adquiria de tres maneres, que veurem en els següents títols: per les núpcies, per la legitimació i per adopció.

² Tan sols el matrimoni legítim donava la pàtria potestat.

³ Estableix un principi de presumpció sobre la filiació, que en tot cas requereix de prova en contrari. Digest 1, 6 Dels que són amos de si mateixos, o estan sota la potestat d'altri, 6 (Ulpià). Els que han nascut fora del matrimoni a efectes civils no tenen pare, i pel fet que la mare no té pàtria potestat són amos de sí mateixos.

⁴ Gai 1, 55 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat

Digest 1,6 Dels que són amos de si mateixos, o estan sota la potestat d'altri 3 (Gai)

⁵ Són conceptes lleugerament distints: núpcies és la cerimònia o ritual (de *nubendo* del vel que cobria el cap de l'esposa) i matrimoni és pròpiament el contracte (de *matris nomine* respecte les obligacions de la mare).

⁶ La poligàmia estava prohibida entre les romans. Es dissolia per causes justes i greus. (Novel·la 117, cap. 8 i 9).

⁷ Digest 23, 2 De la ritualitat de les noces, 1 (Modestí)

⁸ Al fill no li pertanyia res, únicament al pare, si bé tenia el gaudi a precari del seu peculi com hem vist pels esclaus. Progressivament es va concedir la titularitat dels béns que havia adquirit amb l'exèrcit, la cort o provinents de la seva mare, tal com veurem a Instituta 2, 9.

⁹ La potestat paterna és de dret civil i per adquirir-la es requeria la ciutadania romana, pròpia del domini quiritari, a diferència de la potestat sobre els esclaus que era de dret de gentes.

¹⁰ Reprodueix a Gai 1, 55 Dels *sui iuris* i dels *alieni iuris*: dels *liberis* subjectes a la pàtria potestat

Digest 1,6 Dels que són amos de si mateixos, o estan sota la potestat d'altri 3 (Gai)

¹¹ El matrimoni ni alliberava al fill de la pàtria potestat, que passava als seus néts, llevat d'emancipació, o del fill per línia femenina que tenia tan sols el vincle de la cognació, corresponent sempre al pare o avi patern; per quin motiu la dona *sui iuris* i per mater *familias* la família començava i acabava en ella (Digest 50, 16 De la significació de les paraules, 195, 5).

¹² Reprodueix a Ulpià en Digest 1, 6 Dels que són amos de si mateixos, o estan sota la potestat d'altri, 4 i Gai Digest 50, 16 De la significació de les paraules, 196, 1.